Killebukken
Dikt av Bjørnstjerne Bjørnson

Tekst/illustrasjoner:
Ariane Schjelderup/Ariane Schjelderup, Clipart.com
Filosofiske spørsmål:
Ariane Schjelderup og Øyvind Olsholt
Sist oppdatert: 16. mars 2004

I diktet «Killebukken» skildrer Bjørnstjerne Bjørnson (1832-1910) menneskets nytteforhold til småfeet: vi holder dem for å spise dem og for å bruke skinnet deres. Men samtidig fremhever han dyrenes skjønnhet og viser omtanke for dem; diktet anerkjenner at livet kan være tungt også for dyrene som ofte må bevege seg i ulendt terreng.

Killebukken

Killebukken, lammet mitt;
skjønt det ofte går tungt og stritt
opp etter slette fjelle'
følg du vakkert din bjelle.

Killebukken, lammet mitt,
pass så dyktig på skinnet ditt;
mor vil ha det i fellen,
som hun syr seg om kvelden.

Killebukken, lammet mitt,
legg så dyktig på kjøttet ditt;
vet du ikke, Tuppen,
at mor vil ha det i suppen?

Ideer til filosofiske samtaler

1. **Barne- eller voksensang?**
   Hva synes du om denne sangen – tror du det er en barnesang eller er det en sang for voksne? Hvordan kan vi vite om en sang er for barn eller for voksne?

2. **Å være glad i dyr som skal slaktes**
   Killebukken skulle slaktes. Tror du det er like lett å bli glad i dyrene våre når vi vet at de skal slaktes og spises? Tror du bonden kan være glad i lammet på samme måte som f.eks. et barn er glad i kaninen sin?

3. **Hvorfor skal dyr være forsiktige?**
   I sangen forteller vi lammet at det skal passe på så det ikke skader seg, slik at det får godt kjøtt og fin ull. Synes du det er andre grunner til at lammet bør passe seg? Synes du det er noen grunner til at lammet ikke bør passe seg?

4. **Å følge bjellen**
   I sangen forteller vi lammet at det skal følge bjellen sin. Men hvorfor bør lammet følge bjellen:

   – for å vite hvor det er hen?
   – for å finne veien hjem?
   – for at bonden skal vite hvor det er?
   – for at ikke mennesker som går på tur skal bli redde?

   Og hva betyr det egentlig å følge en bjelle:

   – å gå der hvor bjellen går?
   – å høre på bjellen?
   – å være lydig?
   – at man alltid må bevege seg: man kan jo ikke følge noe hvis man står stille?

   Har lammet egentlig noe annet valg hvis det har bjellen festet rundt halsen?

5. **Å leve som en sau**
   Det er et italiensk uttrykk som går slik: *Meglio vivere un giorno da leone che cent' anni da pecora*. På norsk blir dette: *Det er bedre å leve en dag som løve enn hundre år som sau*. Uttrykket ble bl.a. brukt av den italienske diktatoren Benito Mussolini under den 2. verdenskrig.

   Men stemmer dette? Er det virkelig så ille å leve som en sau at vi hadde foretrukket én dag som løve? Hvilke *negative* egenskaper er det isåfall vi knytter til det å være sau? Og hvilke *positive* egenskaper knytter vi til det å være løve?

   Tenk deg at du fikk følgende valg: i en hel dag skal du få absolutt alt du ønsker deg og alt du overhodet kan tenke på. Men når så denne dagen er over, må du dø. Istedenfor en slik superdag, kunne du velge å leve et helt vanlig liv i ca. 70 år. Hva ville du valgt? Hvorfor?

Gåte om får

Visste du at et annet ord for *sau* er *får*? Ordet *får* er dansk, mens *sau* er det opprinnelige norske. Når du vet det, forstår du kanskje denne gåten:

Spørsmål: «Får får får?»
Svar: «Nei, får får ikke får, får får lam.»

Mange dyr, mange navn!

Sauer og geiter kalles *småfe*. Men kuer og okser kalles *storfe*. Ordet *fe*, og *bufe* er en samlebetegnelse på husdyr – spesielt de som hører til kvegfamilien.

Hos sauen kalles hunndyrene for *søye*, hanndyrene kalles for *vær* og ungene kalles *lam*. Hos geiten heter hunndyrene *geit*, hanndyrene *bukk* og ungene kalles for *killinger*.